„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопсоено“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

БРОЈ 179. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 25. НОВЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Напред!

Ако је икад била оправдана реч, да је автономија у опасности, данас је.

Патријар продаје народна, манастирска добра.

Саборски одбор ставља се над законом и стеже и обара епарх. скупштине. Хвале се, како су нашли угледну личност, која ће им при идућим изборима дати милијун, да победе народ.

Хоће да купе посланике, који ће климнути главом на све њихове незаконитости и опрати их.

Хоће народ да истисну из управе цркве, школе, фондова. А сами то никад неће бити кадри одбранити.

— — — — — — — — — — — — —

Према таком ровењу и незаконитом раду одбрана је света. Таквом покору треба отворено, мушки и одважно изићи на сусрет.

И никоје законито средство није претерано, никаква истинита реч није оштра. Кад је према свецу тропар, треба да буде према врагу и — крст!

Народе не дај се, док не буде доцне!

Општине прикључујте се Новом Саду; молите скори савив сабора и тражите епархијске скупштине. Посланици идите у народ, народни зборови подижите свој глас: Овако се дуго не може!

Млакост је данас издајство! Извлачење значи, гледати где убијају народно право а не бранити га. Извлачење значи: гледати где гори црква, а не гасити је.

Ако мора бити, прегазите такве, па напред!

Народни противници чине све! Учини и ти народе све, све, све!...

У то име напред!

Положај Банфијеве владе.

Позориште је свршено! Министар-председник Банфи видео је већ крај. Ал му се још не иде. Чека да погасе лампе и да га истуре на улицу...

Заиста, веома је гадна сцена, која ће сад наступити и мора наступити. Биће у сабору ларме, чуда и покора. Сваки озбиљан, користан државни рад застаће, а све само за то, што барон Банфи хоће да буде и даље министар.

По начелима уставности, Банфијева је влада немогућа. Она није ни у ком погледу испунила очекивања. Оно, што је барон Банфи обећао да ће извести, није учинио, а оно, о чему је рекао, да на то никад не може пристати, спрема се сад да учини. На тој основи он не може даље. Изгубио је сваку подлогу, свако право на опстанак и останак

Барон Банфи је изјављивао у сабору небројено пута, да он неће никако пристати на даље привремено стање између Аустрије и Угарске. И да неће никако дозволити, да се у Аустрији, у одношајима према Угарској употреби изнимни § 14.

Сад хоће да предложи, да се привремено стање између Аустрије и Угарске продужи на четир месеца, а неће се противити, ако се то изведе у Аустрији помоћу § 14.

Није тешко замислити, како ће опозиција угарског сабора примити тај предлог. Она ће га осујетити свима законитим средствима и има на то потпуна права.

Државник и политичар, који хоће да стоји на крми државних послова, треба да измери све прилике, он мора провидети у будућност, те да према томе удешава програм и рад. Ако се у тим приликама превари, значи да је рђаво рачунао и он треба да иде. То је парламентаран ред.

Друкчије ради барон Банфи. Кад је тражио први пут да сабор пристане на привремено стање, он је онда обрицао, да се та привременост неће понављати. Сад не може да искупи ту своју реч, зато му нема више места. Његово извињавање, да није он томе крив, не брани га ни мало. Доказало се, да није дорастао тим приликама, да не види даље од носа, треба дакле да иде.

Да барон Банфи остане поред свега тога и даље на влади, то се не може допустити већ ни са гледишта морала. Ако ће министар-председник радити данас оно, о чему је до јуче говорио, да то не треба и не ваља, шта ће онда други?

То је прва страна питања, која потресе данас духове у Угарској. Друга је страна питања још крупнија. Нема никаква изгледа, да ће до нове године моћи да се обнови, законитим путем, поравнање између Аустрије и Угарске.

Наступиће, дакле, изнимно, ванзаконито стање... И ту сад није крива само влада. Криви су и сви они, који су помагали владу у њеном послу, те је дошло до тога, крива је цела владина странка.

Поједини људи владине странке почели су да рачунају с тим. Они напуштају странку, неће да помажу и даље рђав рад. Но сад у најновије доба учинио је и један члан Банфијевог министарства своју дужност То је министар за Хрватску и Славонију, Јосифовић. Он је на име изјавио, да у оном часу, кад наступа ванзаконито стање, излази из министарства...

То је веома велика реч, та реч снажно вуче за собом и све остале чланове Банфијеве владе... Кад један хоће да уради како треба, онима другима је много теже, да ураде како не треба...

Реч министра Јосиповића ударила је по Банфијевом министарству као сикира. И она ће припомоћи да се то министарство што пре обори.

Руси о Србији.

Посланик Србије у Петрограду Грујић, добио је по свој прилици од српске владе упутство, да утиче на руску штампу, да ова не доноси извештаје о Србији који су тако неповољни. Биће да је с тога и упутио Грујић једно писмо уредништву „Петроградских Вједомости“ у којем назива те извештаје да су „скроз невероватне природе“. Но поводом тога писма поменуто уредништво нашло је за потребно да рекне ово:

„Добили смо писмо од представника Србије Грујића, и сматрамо за своју дужност, да дамо разјашњена о оним изворима из којих црпемо своје извештаје а о којима Грујић вели да су „скроз невероватне природе“.

Сви извештаји које уредништво добија о томе шта се ради у Србији деле се на двоје. Једни су са извора од нарочитог извештача, у којем уредништво има потпуно вере, а други су из листова и то искључиво српских листова, чије се име сваки пут наводи у извештају. Што се уредништво — у жељи да тачно и верно обавести своје читаоце о догађајима у Србији — држи у главном листова који излазе у Аустро-Угарској (Нови Сад и Загреб) то није његова кривица.

Српска званична и полузванична штампа пуна је или таких ствари, које немају никакве везе са животом у Србији или су славопоји Милану Обреновићу и влади која постоји. Служити се опозицијоном штампом у Србији није могуће, једно с тога, што она благодарећи мудром новом закону о штампи, скоро и не постоји, а друго што је она толико пригњечена да не сме да говори истину. Јест, у овај час треба много мушког самопоуздања, треба да је одушевљен са самопрегором за отаџбину онај, који хоће данас у Србији да издаје опозицијони лист. И част и слава нека је радикалима, што они, и они једини нису умукли, што нису погнули главе под тешким ударима судбе, и што је у одмену сваког срушеног новинара ступао на поприште нови борац. А пало их је подоста! Тако је у току од једва три месеца затворено 16 уредника београдских радикалних листова“.

Но г. Грујић жали се у својем писму што су „Спб. Вједомости“ обратиле своју пажњу и на „грозни памфлет“ под натписом „Милан и Србија“. „Ми смо о овој књизи јавили својим читаоцима — вели поменути лист — само као о новој књизи и донели из ње тамо изнесене бројеве, а скидамо са себе одговорност да ли су ти бројеви „преувеличани“ или „баснословни“. Уредништво је о томе исто тако беспристрасно писало, као што је то у своје време учинило и о „карактерном“ памфлету против кнеза Николе, памфлету који је написан на српском језику у „Европи.“

При завршетку, уредништво налази за потребно да још једном разјасни своје становиште према Србији и српском народу. Уредништво није никад мешало Србију и народ с Миланом и његовим министарством. Осуђујући рад ових последњих, као силно штетан по Србију и народ, уредништво се управља у сваком, па и у том случају оним искреним осећајима, које негује према нами Русима сродном српском племену.

Ми видимо шта се ради по Србији. Ми видимо куда ће је одвести садашња влада и са болом у души осећамо несрећу Србинову, којем је судба послала тешко искушење баш сад, када би сви изгледи били за његову сретнију будућност. Ми саосећамо као браћа са српским родољубима и душом ћемо дахнути кад се Србија ослободи Милана и сруши министарство Владана Ђорђевића. А династију подрива сам Милан.“

ПОДЛИСТАК

Метерник и његова политика 1809. - 1848.

Metternich und seine auswärtige Politik. Von Fedor von Demelitsch. Erster Band. Stuttgart 1898. Verlag der J. G. Cotta'schen Buchhandlung Nachfolger. 8°. I—XVIII. 692. Метерник и његова спољашња политика. Написао племић Федор Демелић и т. д. Књига I.

То књижевно дело рад сам приказати овде, на простору овом.

То књижевно дело, већ на првом свом појаву, ухвати себи место достојно и похвално — у немачкој књижевности гласа светскога. Тиче се оно, још и посепце и нас Србаља, као што ће се видети после. За први овај мах, дично и поносно за нас је, што је то дело написао баш Србин, врло учени и велевредни Федор Демелић од Пањове — огранак старе српске лозе властеоске у ових крајевих. Био до скора секретар у царској и краљевској Дворској и кабинетској канцеларији у Бечу; сад умировљен.

Федор Демелић јавио се српском свету читалачком, још године 1865. у Летопису »Матице Српске« у књизи 110. стр. 188. дивном својом, врло разборитом, стручном расправом о Корнелију Станковићу: о његову раду на свирки и песми српској народној и понарођеном појању нашем црквеном. Лепше, безмитне оцене о томе нам, рано преминуломе, непрежаљеноме, другоме Вуку, скупљачу народних умотворина музичких — не написа нико донде, ни доданас!..

* * *

Доба Метерниково, његово министарство, и политика — захвата, мал-не, четрдесет година: од год. 1809. до год. 1848.

За толико доба (да кажемо пуним чином и именом) кнез и херцег Климента, Венцел, Непомук, Лотар **Метерник**[1]) био је министар и (од год. 1821.) државни канцелар цару Францу I. и по том (од год. 1835.) цару Фердинанду I. изреком пак: од 10. октобра 1809. до 13. марта 1848.

То је онај знаменити размак времена у историји света, кад горостас француски, Наполеон I. задрма свим, тадашњим, светом просвећеним у Европи; стиже до врх-врха силе и среће своје; брзо се диже, још брже сурва. Подјармљени владари сложише се, те са своји народи срушише ту напаст светску, тај нàлет силни! То је доба, кад сêвну часом свест нарôдâ, крсну у варнице слобода народна — да, чим пре, силни и велики: ону затоме, ову наново сапутају! Али, то је доба и Устанка Карађорђа нà Турке, славе његове и народа му јуначкога; пропасти његове и погибије мучке, испотаје. То је доба и Устанка Милоша на Турке, мудре политике његове; васкрса кнежевине Србије — данашњега, зановљеног краљевства српског.

У свим тим збитијама, приликама и неприликама, Метерник је најаче држао у руку конце и конопце политике светске; помрсио конце, заплетао конопце — размрсио врпце, расплетао везе политичке: капу кројио народима и њиховим господарима; дрмао царствима и краљевствима вештом и умешном политиком својом спољашном — свуд и свагда затученом, натражњачком, што по туђински кажу, легитимном!

О том, дакле, знаменитом добу и светској политици тадашњој пише и расправља Федор Демелић у томе своме, огромноме делу књижевном: **о Метернику и његовој спољашњој политици**

То дело своје раздели писац у **три** књиге замашне, као што је и ова књига **прва**, која, на колу (формату) повеће 8°, захвата 18 страна приступа, и **692** стране те историје политичке.

* * *

Ево, с којим речма приступа писац к томе својему раду големом, послу тешкому:

»Радња, коју ја ево предајем јавности, расправља спољашње прилике Аустро-Угарске спрам других држава у Европи, за министарства Метерникова.

»Ако се не варам — вели писац — ово је први покушај, да се прикаже у целини спољашња политика аустро-угарске монархије. Моја су истраживања поникла, где не наведем других извора, из матице, из оригиналних писмена овоземаљских.

»Ова књига прва казује у приступу свом кратак преглед догађаја, што се збише пре рата, године 1809. и за рата тога, па онда кратак приказ углављеног мира у Шенбруну (код Беча). Одсеци за тим и раздели захватају време после тога мира, до измака француског и руског рата, године 1812., кад се окрете на ино судба Европе, и Аустро-Угарска напусти Француски правац, којега се дотле држала

»У две књиге, за овом, наумих наставити историју аустријске дипломације до револуције јулијске (месеца јулија 1830. год.): па, ако узмогнем, и још даље поћи«...

»Усудив се, с радњом овом изаћи пред немачки свет, учиних ја у том уверењу, да ће се тим историјска књижевност размножити новим изворима пронађеним«.

»А већ име књизи јасно наговештава, да је у њој реч о спољашњим приликама австро-угарске монархије, и да ће се унутрашњи одношаји монархије и ратни догађаји цигло толико наговештавати, колико буде од потребе ради бољега разбирања у спољашњој политици«...

Тим мислима уводи писац читаоце у читање тога дела свога знаменитога. Рêђа онда главнија дела сличне врсте, којима се послужио, и архиве, из којих је са извора црпао основе и разборе расправи својој. До архива тих, једва, и мало ко други доћи може; зато и јесте вредност већа делу овоме, што је баш из отих марљиво и савесно повадио

[1]) Родио се 15. маја, године 1773. у окружној вароши *Кобленцу*, у пруском Порајњу, на ушћу реке Мозела у Рајну. Умрьо 11. јунија, године 1859. у Бечу. Лоза му пониче у маленом селу *Метернику*, близу Кобленца, још год. 1400. и била се разгранала у *дванаест* грàнâ. Све се досад затрше, осим једне, рођене му. Презиме воде по имену села оног, властелинства свога од поникли, где су им и данас старински двори властеоски. Презиме: Metternich словенски се пише и изговара: Метернић, слично славноме презимену: Miklosich — Миклошић. И онда се може погодити: чије-ли је лозе и корена та властела, славна у историји австријској! и т. д.

У одбрану автономије.

Молбеницу Њ. В. краљу, да се наш одгођени народно-црквени сабор што пре састане, и да се том сабору ујамче сва права његова, закључиле су поднети до сада ове општине: Нови Сад, Стари Бечеј, Фелдварац, Бегеч, Ириг, Лединце, Кула, Силбаш, Уљма, Стари Сивац, Стари Врбас, Товаришево, Нештин, Врањево, Српски Елемир, Митровица, Деска, Ђурђево, Беочин, Тител, Гардиновци, Ада, Кленак.

*

Тител. (Брзојав. Закаснио за прошли број) Наша црквена скупштина поред једнодушног закључка, да се придружи молбеници новосадске црквено-школске општине, закључила је у данашњој седници (23. новембра) и то, да се обрати и административној управи ради скорашњег сазива епархијске скупштине.

*

Гардиновци, на Воведеније. На данашњој скупштини закључила је наша црквена општина једногласно прикључити се новосадској црквено-школској општини и молити Његово Величанство краља за скорашњи сазив сабора. Уједно је закључено, да се новосадска општина извести о овоме изводом из записника.

*

Ада. Аџанска српска православна црквено школска општина у својој ванредној скупштинској седници, дана 22. новембра (4. децембра) о. г., а на предлог г. Милана Бешлијина, гледе скорашњег састанка одгођеног нам српског народно-црквеног сабора од 1897. г., као и у погледу одлуке саборског одбора од 23 септембра т. г. о распусту скупштине епархије бачке, донесено је једногласно и са највећим одушевљењем решење, да се закључку срп. православне црквено-школске општине новосадске од 22. октобра (3. новембра) о. г. прикључујемо. Према томе како молба Његовом Величанству краљу Фрањи Јосифу I., тако и славном епархијском административном одбору бачком има се што пре подастрети.

*

Кленак. Част ми је известити, да је наша српска православна црквено-школска општина у својој ванредној скупштинској седници држаној на Воведење дне 21. новембра (3. децембра) једногласно на предлог овдашњег трговца Косте Стојановића, усвојила, да се пошље молба Њ. Величанству ради сазива одгођеног сабора у години 1897.

*

Бела Црква. Овде су се „Браниковци" отворено здружили с реакцијонарима и продрли с једним гласом већине, против предлога, да се придружимо новосадској црквено-школској општини. Отворено су застрашивали свет, како се тамо тужи наш саборски одбор и како ће се угарска влада умешати. Ето, докле дођоше либерали. А хоће ли их већ наш свет једном упознати?

*

Посланици у народ. Јављају нам из Митровице, да је др. Миша Михајловић ступио са бирачима свог среза у свезу, те ће им полагати рачун о свом раду у недељу 6. тек. месеца у Митровици.

Јављају нам из вршачког среза, да је њихов посланик за српски народно црквени сабор, др. Жарко Миладиновић ступио у преговоре са својим бирачима, ради полагања рачуна о свом саборском раду. Бирачки збор биће у ту цел по свој прилици у недељу 6. (18.) децембра и то у Вршцу.

*

И опет ће црквене општине напред!.. Панчевачки „Грађанин" пише на уводном месту:

„Ако су господа (Браниковци) мислила, да ће онаковим својим држањем у скупштини моћи задржати наше црквене општине, да се не прикључе акцији новосадске општине то ће се љуто преварити. За нас и наше црквене општине није молба новосадске општине „тужба", нити нам је поступак новосадске општине „автономни анархизам и расуло." Господа из либералне странке могу и на даље писати славопоје Саборском Одбору и китити се орденима, којима их одликује званични „Српски Сион", али народ не повукоше за собом, јер народу не треба ни мртвом она одличја, која стекоше они у најновије доба од оних силника из Саборског Одбора. Да иста господа данас вуку воду за неког трећег, то је тако јасно, као што је јасно и сунце на небу. Та зар их није до пре кратког времена ружио и грдио учтиви „Српски Сион" као оно какав бирош, а данас им одобрава, лаже их и гладе, као да су му од срца отпали?! И зар то не показује јасно, куда мисле господа да одведу наш народ?

Па кад се неки чланови наше епархијске скупштине хоће да угледају већ на њих, а оно им просто било, народ ће и без њих знати, шта му треба чинити. Само нека добро пазе, да се доцније не врате опет народу са посутим пепелом по глави, јер једном им је опроштено у име оне милозвучне речи „слога", која нам је донела толико разочарања, али други пут им се неће опростити. Јер својим држањем у овим критичким приликама, па и у самој епархијској скупштини, показали су јасно, да им народ треба за себичне циљеве. А господа треба да знају, да народ неће бити ничији путуџија. Па нека по хиљаду пута извесна господа кажу, како то води „автономном анархизму и расулу" наше црквене општине ипак требају напред, а не да се осврћу на њих.

У том погледу одлакшан је читав поступак нашим црквеним општинама већ и тиме, што је новосадска црквена општина штампала своју молбу и разаслала је свима црквеним општинама. Наше црквене општине из околине добиле су већ те молбе, па с тога требају сада да што пре сазивају редовне главне скупштине, а ако су исте већ одржале, онда нека сазивају ванредне. Неке су општине из наше околине, као што нам поуздани људи јављају у том погледу учиниле све што је потребно, да се одрже црквене скупштине. По неким се местима тек припремају на то. Само не треба оклевати Девиза наших црквених општина треба да је: „напред за посестримом новосадском општином у одбрану своје народне автономије!"

Политичке вести.

Расцеп у владиној странци. У саборској седници од среде, дошло је до сукоба између чланова владине странке Сукоб овај неће остати без последица и тим је кобнији по Банфијеву странку, која је у последње време више удара претрпела. Посланици Плос и Пуљски жестоко су напали председника имунитетског поверења, Корина, што се усудио, да буде другог мишљења, но што је барон Банфи. Посланик Пуљски је отворено изјавио, да је Корин дошао у сукоб са оним начелом, које исповеда либерална страника, које је и он члан. С тога нека повуче конзеквенције због свога држања, јер владина странка неће трпети у своме крилу такове посланике, које се мишљење противи њеном начелу. — Банфијеви препирци одобравали су говор Пуљског, но озбиљан елемент у владиној странци, искупио се био око Корина и немо је слушао нападаје Пуљскога као и одобравање Банфијевих препираца. С тога се с разлогом тврди да је солидарност владине странке попуњена и да се Банфијева већина у многом чему не слаже.

Криза у Угској. „Бечка сл Преса" донела је вест, из Будимпеште да ће министар Јосиповић одступити од нове године, ако се буде успоставило незаконито стање. Уједно се тврди, да ће и већина хрватских посланика држати са Јосиповићем те је због тога барон Банфи позвао бана Хедерварија, да се са њиме посаветује и разабере, каково становиште мисле заузети хрватски посланици, ако Јосиповић доиста захвали. Један дописник „Бечке сл. Пресе" посетио је министра Јосиповића и питао га, да ли је вест о одступању његовом истинита. Јосиповић му је одговорио, да је доиста он то решио и рекао за себе. Што се тиче хрватских посланика с њима још није разговарао, нити их мисли наговарати ма у чему у тој ствари.

Силађи и Банфи. Угарски политички кругова су врло узрујани. Повод томе је један чланак, што је изишао у берлинском дневном листу, против председника саборског. Тврди се, да је тај чланак написао један пријатељ Банфијев. У томе чланку се износи, да Силађи потајно потпомаже опозицију, да сруши владу Банфијеву и онда да он заузме столицу министра-председника. С тога је барон Банфи са либералном странком решио, да збаци Силађија са председничке столице, ако се још у последњем часу не предомисли и насилно не устане против опозицијоне борбе и стане раме уз раме са владом. Нема сумње, да се овим нападајом иде на то, да Силађи напусти председничко место, које би онда заузео један од оних људи, који се не би устручавао да насилним начином уђутка опозицију. И сама влада са Банфијем доста ће се чувати од тога корака, да одстрани Силађија, јер би тиме сама себи гроб ископала. Не само да би удружена опозиција све употребила, да што пре сруши Банфија, већ би и у самој владиној странци, настао велики расцеп. Престонички листови доносе, како је у сабору изазвао тај нападај велики покрет и огорчење, и како хоће и самог Банфија да приморају, да даде сву могућу задовољштину Силађију, због тог гадног нападаја.

Руски посланик у Београду и Милан. „Opserver" јавља: „На банкету којег је недавно давао краљ Александар у Београду, руски посланик Жадовски сасвим је игноровао Милана и није хтео да га њему прикажу. Овим је толико разједио Милана, да је у највећем раздражењу отишао из двора".

Глас из Босне.

Сарајево 20 новембра.

Данас је јасно, зашто су босанско-херговачки митрополити тражили тачан препис оне споменице која је поднешена противу њих цариградском патријарху.

Дознао сам са више страна, а из најтачнијих извора, да босанско-херцеговачки митрополити траже од протопресвитерских уреда да ови пораде код свештеника, како би протопрезвитери и свештеници издали повереницу митрополитима, у којој би се уједно назначило, да је све неистина и лаж, што је у оној споменици против босанско-херцеговачких митрополита изнешено.

Међутим многи свештеници дали су отпор овоме, јер се не слаже са њиховом савешћу да лажу црквену поглавицу. И због овога ће, као што можете претпоставити наступити нова гоњења свештеника. Ето, то се зове — слобода. Не само да човек мора гледати неправду, но ју мора још и бранити.

Ван овога, котарски предстојници раде свим силама код угледних људи, нарочито код председника општина, да честитају брзојавно одличија министру Калају и митрополитима Мандићу и Живковићу, која су добили ово дана. И то се управо заповеда и људи могу бити спремни на напаст, ако не послушају. — Жалосно!

✝ Марко Аксентијевић

бив. велетржац и поседник из Осека

рођ. 1828., умро 21. окт. 1898. у Крагујевцу (Србији).

Тужни зборе!

Пред нама леже измучени трошни земни остатци Марка Аксентијевића, некадањег чувеног осечког велетржца и поседника, а међу Крагујевчанима опште познатог чика Марка.

Својим жарким родољубљем и пожртвовањем у најмучнијим данима за Српство, покојни чика Марко

све, што је требао — вредни писац књиге ове. Поменућу две три те архиве. На првоме месту је: царска и краљевска Домаћа, Дворска и Државна Архива. Цар. и краљ. Ратна Архива. Царска и краљ. Дворска и Коморска Архива, па ц. и кр. Архива Министарства Финанције, и т. д.

Књижевно градиво и израду поделио је писац на четири књиге (на четири одељења) и на четири године, како већ рекох: 1809—1812. сваку књигу на главе посебице. У књизи првој, год. 1809. реч је: Како је стајала Аустрија после Бечкога мира. У другој, год. 1810. Женидба Наполеона I. и отуда последак на прилике аустро-угарске. У трећој, год. 1811. Рат у изгледу. У четвртој, год 1812. Аустријски и Француски савез.

* * *

А ево, у којој књизи, и у којој глави, реч је о народу српском и тадашњим приликама на Балкану: доба Карађорђева, и пре и после тога.

У књизи првој, у глави другој, год. 1809. ови су одломци о том: Метерник се боји, што Наполеон хоће да дели Турску. Гласови о здружењу Русије и Француске против Турске. У глави трећој: Аустрија и Турска за устанка Српскога. Уговарање фелдцајгмајстера Симпшена са Карађорђем. Карађорђе јави то Родофиникину. Наново уговарање Симпшена са Србљима. Ови нуде Бечком Двору српске градове. Од тога не би ништа... Српски предлози не бише примљени у Бечу. Српска депутација отиде у Петроград. Наполеон и Србљи. Аустрија одлучи да постави конзула у Београду. Пунктације (изређане тражбине) Србаља — не постигоше повољнога пријема ни у Бечу ни у Цариграду.

У књизи другој, год. 1810. у глави трећој, говор је: о Аустрији, Турској и Србији. Потраживања Србаља. Руски предлози за мир у Цариграду. Прусија посредује. Прилике у Србији. Бојазан да не уђу Руси. Држање Наполеоново у том питању. Паулић наименован за конзула у Београду. Његов посао тамо. Српски Савет одбије га. Диван (влада) турски одбије српска потраживања. Расправљање Русије, Турске и Србије. Симпшен одазван (из Петроварадина) са свог места натраг.

У књизи трећој, год. 1811. у глави трећој: Почетак уговарању мира у Букурешту. Гласови, да ће Француска предложити деобу Турске. Стање и прилике у Србији. Паулићу нова упутства; шта да раде, ако Руси заузму Београд. Улаз Руса у Србију. Држање Карађорђево после тога. Аустријске мере тога ради. Последак томе догађају у Цариграду. Расположење у Србији.

У књизи четвртој, год. 1812. у глави четвртој: Стање у Србији. Захтеви Русије. Фелдцајгмајстер Хилер (који дође после Симпшена у Петроварадин) боји се руског и српског нападаја. Метерник даје наредбе тога ради. Преговарања Србаља са пашама. Карађорђе им не верује. Нови покушаји Србаља да пристану уз Аустрију. Стање турскога и српскога уговорања.

Поименце пак помињу се ту Карађорђе, па војводе и људи на гласу: Добрић, Петар Добрњац, Петар Дука, генерал аустријски, архимандрит Јанићије Димитријевић и Спиридон Филиповић, војвода Михајило Грујевић, Стевао Јефтић, Југовић, Лука Лазаревић, Сима Марковић, војводе Милан и Миленко, и Младен Миловановић, Доситије Обрадовић, Милан Обреновић, Милоје Петровић, Миленко Стојковић, Урошевић, Војновић, Радо Вученић, и т. д.

По тим записима и белешкама и именима види се, колико се то огромно књижевно дело Федора Демелића тиче посепце и народа српскога у Србији — за онога знаменитога и одсуднога доба: за ослобођења тамо српскога.

* * *

И писац казује дела, и оцењује рад им као прави Србин, онако: ни по бабу ни по стричевима, већ по правди и — истини. Тако ради Федор Демелић у свем делу свом, што'но кажу, по туђински: све објективно, без страсти и пристрасти и најмање! Тај смер и тај правац и јесте баш, што књизи овој, што књижевном делу овоме горостасноме — даје и толику цену голему, и писац заслужује хвале и признања. И Несрби, приказујући дело ово, припознаше му то и у велико га похвалише.

Књижевници Немци обично су на лепу гласу са своје вредноће и марљивости и истрајности, кад раде на књизи. У њих је ушло већ у узречицу: Мит дајчем флајсе геарбајтет (немачком вредноћом рађено)! Ту немачку вредноћу стигао је и престигао писац дела овога светскога. Радња му је пребрана и прибрана, пречиштена, потпуна, тачна до најситнијих ситница. Немачким језиком влада као др. И. И. Ткалац. Пише стилом елегантним (начином одабраним); језиком дивним немачким; реченицом кратком, без излишнога разграњавања: читко, разумљиво — сласт је читати га!

Чим улучимо времена и прилике, изнећемо поштованим читаоцима на прочитиње из дела тога неколико одломака, у преводу српском — за доказ свему тому, и за прохтев, да свак ту књигу прочита од корице до корице, ко год зна немачки и разбира се у читању књига немачких.

Дело ово књижевно, ја рекох и понављам: знаменито и презнаменито — ваља да купе све редом библиотеке читаоница српских, па библиотеке општинске и школске, па сваки разборити и свесни Србин. Наручити се може у свакој књижари без разлике, и српској, и несрпској.

Књигу ову треба да набави свак' честити Србин писмени већ и за то — што је написа врло вредни и учени Србин, и коленовић старе српске куће властеоске, у којега прсима куца жарко српско срце, и загрева жарка љубав за све и сва, што је српско, дично и поносно!

*

Оволико за овај мах зарад приказа књиге те, по обичају књижевном. Кад изађе савакупна, сва три дела јој, све три књиге јој — онда ћу рећи ја, како узумем, и суд свој безмитни о тој српској, сасма реткој појави књижевној у немачкој књижевности гласа светскога... не претече-ли ме ко, вештији мене, ил човек књижевник баш од оте струке.

Александар Сандић.

је задужио Српство и васколики српски народ од Балкана до Адрије, толико — да ја, — коме је у део пала ова света дужност, да се са њим пред гробом му опростим, сматрам себе за сувише слаба и нејака да саставим онакав некролог, какав би био достојан овако великом Србину — чика Марку.

Па ипак, покушаћу да то учиним набрајањем знаменитијих дела његових, а тим показати пример, какав се данас ретко или готово нигде у Српству не налази.

Покојник се родио 1828. год. у Осеку у Славонији од матере Марије и оца Петра тадањег велепоседника осечког. Одгајен је у имућној родитељској кући. Пок. Марко је наслеђио од свога честитога оца не само његово велико имање, него и његово велико родољубље, мисао и тежњу за ослобођење и уједињење тада још знатно угњетеног Српства. Као трговачки син и Марко се одао на трговину и може се рећи да је пуних 20 година његова колонијална радња била на великом гласу и угледу не само у Осеку него и по целој Тројединици.

У годинама 1860—1869. бивао је народним поверењем одликован избором за посланика на српском народно-црквеном сабору у Карловцима и у добу најжешће народносне борбе покојни чика Марко беше у првим редовима бораца за народна права.

Као имућан трговац он је у свакој прилици новцем и делом знатно помагао идеју ослобођења Српства. У 1862. год. новцем је потпомагао устанак славног војводе Луке Вукаловића, 1868. год. устанак храбрих Бокеља; 1872. год. изабран је за члана главног одбора за устанак херцеговачки, коме одбору беше центар Херцег-Нови. 1875. год. као члан одбора толико се беше за устанак херцеговачко-босански и материјално и морално заложио, да му је овај родољубиви рад навукао на врат не само мржњу непријатеља Српства, него још и велеиздајничку парницу, услед које је неко време и тавновао.

У добу највеће агитације за овај устанак стајао је у преписци са многим првацима и војводама и био је познат скоро са свима тада највиђенијим људима у целом Српству.

Ослободив се тамнице он виде да му је које парница, које потпомагање устанка, појело скоро све његово имање, које се у оно доба могло ценити на 200.000 форината, јер је давао и шаком и капом. Он набављаше за свој новац оружје, муницију, храну и одело устаницима херцеговачким, па им чак и новаца даваше. Његова кућа у Осеку беше уточиште и гостољубиво склониште за многе бегунце и њихову нејач у збеговима, која се 1875. и 1876. год. беше стекла на обали поред Саве и Уне.

У овоме тешком али родољубивом послу ревносно му помагаше његова уважена домаћица, родољубива Српкиња, верна супруга Марта, која га ево данас — после 45 година брачног живота у срећи и несрећи — оплакује.

Окупација Босне и Херцеговине толико је његово срце заболела, да се — остав иначе без имања, — а гоњен од власти — најзад реши да са оно мало готовине што му је претекло, пређе у Србију, уверен, да ће у овој братској и гостољубивој земљи, наћи топла братска пријема, ако не и признања за свој родољубиви рад. И није се преварио. 1880. год. дође из Осека право у Крагујевац где се настани и после кратка времена изгубив на једном привредном подузећу и остатак готовине, прими се за чиновника управе војно-техничких завода, где је пуних 10 година часно и поштено служио, и најзад услед старости и слабости би пензионисан, те је из раденичког фонда до смрти примао пензију.

Чика Марко је дакле у овој лепој земљи братски примљен за време 18 година његовог живовања у Крагујевцу од свију сталежа поштован и уважен као стари родољуб и велики Србин.

Па ипак његово патриотско срце и овде у слободној и независној краљевини премишљаше о начину како би се Српство ван граница краљевине што боље просветило и напредовало чему је доказ ово:

1885. год. лицем на Богојављење беше се у његовом стану овде у Крагујевцу искупило једно друштво добрих Срба и родољуба по именце: Стево Чутурило, Лука Ивковић, Корнел Јовановић, Тодосије Тодоровић, и Симо Павловић. Чика Марко свагда одушевљен за велико-српску идеју, ту при чаши вина, изнесе свој предлог, како би добро било кад би и Србија имала једно опште патриотично удружење за ширење просвете ван граница краљевине, а по примеру: ческог Коменски и немачког Шулферајна. Овај предлог нашао је у присутних тако топла одзива да је то мало друштво у току кратког времена приступило оснивању самога друштва и у тој цељи израдило штатуте којих је имало на десетак писаних табака. Ове штатуте друштво пошаље у Београд министру просвете на потврду. Тадањи министар просвете Кујунџић преотме ову мисао овом крагујевачком одбору и званично покрене мисао о оснивању данашњега друштва „Св. Саве“, а Крагујевчанима забрани оснивање друштва: „да се не би целине квариле.“

И тако је исте године основано друштво Св. Саве. Као што се види главна мисао за постанак овог друштва припада чика Марку и његовим родољубивим гостима.

Врли покојниче! Побројав твоја родољубива дела ја у славу и спомен твога имена не могу ништа више додати, јер твоја дела говоре најречитије, а твоје име светлиће дуго и много као узор српског родољубља и пожртвовања.

Сачувајмо лепу успомену на нашег доброг чика Марка па ће његова пламенита српска душа наћи у рају вечна насеља. Бог да му душу прости и слава му.

Говорио Ђока П. Миросављевић.

Краљ електрицитета.

Изум, који ће изазвати преврат у свету.

„Дубровник“ доноси чланак о Николи Тесли, кога прештампавамо, да би наш свет што боље упознао свога сина, који је српско име разнео по целом свету.

Краљ електрицитета — ово је име добио Никола Тесла на светској изложби у Чикагу. а енглески „Star“ у једном свом броју од 1892. крстио га лавом наука, а зна се, да се Енглези баш не размећу суперлативима и да у самој Америци стручњаци те врсте уживају највећи глас у целом свету. И до сада је цела литература на енглеском, француском, немачком, мађарском и српском језику расправљала електричне изуме Николе Тесле. Већ је 1889. год. имао преко 50 патената на разне моторе, на трансформације електрицитета, разне електричне машине, лампе, регулаторе, термомагнетичне моторе и друге изуме, а између његових изума начинила је нарочито сензацију једна електрична машинерија, која пренаша снагу водопада Ниагаре у Чикаго и Буфало. — Већ кад је то створио, већ онда је нагласио, да ће снагу тог огромног водопада пренети у Европу, и то без икакве жице. Основом те претпоставке његове била је тако звана аутохарфа, помоћу које је Тесла већ пет година пре Марконија био у стању опћити без жице на даљину од 20 миља. Од тога је доба непрестано тражио, много проучавао, испитивао и усавршавао свој изум, и међутим је учинио нова откривења на пољу електрике, која су од неизмерног замашаја.

Сада нам стижу први гласи из Америке о тим новим изумима, којима се је Тесла уједанпут издигао над свима научењацима света и којима је прибавио још већу славу и хвалу имену свом, као оним похвалама, којима га обасипају и у Европи и с ону страну Океана. Ако су ти гласови истинити, онда ће резултати, које је Тесла са електричном струјом без кабла постигао, отворити нову еру, а име Тесле ће далеко надмашити Едисона.

Тесла је изумео, да са једног места, сасвим по вољи и на неизмјерну даљину, преноси на друго место мноштво елекричне силе без жице. Изјавио је пред једним америк. журналистом, да би он кадар био снабдети целу париску изложбу 1900. год. са нужном електр. снагом, коју би директно транспортирао са Ниагаре без икаква кабла.

Изум свој израдио је већ до најмање ситнице, и добио је на њ већ најпространије патенте. Што су чувени романсијери немогућих ствари бујном фантазијом својом до сада измишљали, те свет тиме забављали, то ће полако женијални Тесла остварити и у живот привести. Може се ласно појмити каквих ће промена овај нови проналазак изазвати. Ено н. пр. електр. жељезница, као што Тесла вели, неће од сада требати ни подземних ни надземних вођа. Кола ће се из једног центрума кретати, управљати, заустављати, а персонал ће тек с тога бити нуждан, да води контролу над путницима, и да пази да кола улицом кога не прегазе.

И Тесла ради са тако званим осцилаторима, као Маркони, ал с том разликом, што он, као што тврди, може у један осцилатор сложити више милијарди волти, те да сву ту масу од снаге, по вољи, без икакве опасности, концентрише на једном месту, које му је баш по вољи. И то је оно, што је важно. Овај проналазак биће згодан за управљање зракоплова (луфтбалона) и бродова, и имаће нарочито велику улогу при ратовању, које ће реформирати, ако га сасвим не укине. Тесла је осим овога један торпедо изумео, који се може без морнара послати са копна, ма на како удаљену флоту; осим тога зготовљава неке шрапнеле, који се са стотинама стотина миља даљине могу бацити на непријатеља, да га смрве и униште, а да и не зна ко га је убио. — Што је „New-York Herald“ пророковао, ево се обистинило, јер је највеће чудо овога света скопчано са именом Н. Тесле. Тесла, ма да већ годинама живи у Америци, са чежњом мисли на своју домовину, где има разгранату родбину — један му је ујак пуковник, други митрополит у Сарајеву — спремао се на миленарну изложбу кући, и већ је и пошао, али, као што је својој сестри на Ријеци писао, задесила га је велика несрећа, у колико му је лабораторијум, који је више милијона вредио, већим делом изгорео; те је свој план, да кући дође, напустити морао.

Бургија...

Прошле недеље, на бирачком збору у Руми било је народа из три среза.

Да л' се сви познају ил не познају, не знам, тек стоје па разговарају. Неки Румљанин ухватио Беочинца, па му прича:

— А мој брате предраги, то су мајстори!

Беочинац га само гледа.

— Шта мислиш — каже Румљанин — провалили зид, где је порезно звање, ушли унутра и почели да буше гвоздену касу. То су бургије!...

Беочинац само вели: »Хм!«

— Нема ту хм, брате мој, него да си их видео, каменио би се од чуда. Бургија, кажу, челична, а изгледа као срце. Па онда друга изгледа као ружа. И пробушише врата на гвозденој каси, врата, брате, широка као обе моје шаке.

Беочинац и опет учини само: »Хм!«

— Нема ту, брате мој, хм, него су баш мајстори! Мајстори, кажем ти, да их не роди мајка! Неко их потказао, па их салетише... И на очиглед четрнаест жандарма умакоше двојица и ништа им не би. А?

Беочинац и опет учини само: »Хм!«

Румљанину криво, што се Беочинац не чуди, па ће му као мало попреко:

— А што си узео ту шмркати. Бајаги ти си у твом Беочину видео боље мајсторе, а?

— Па кад баш хоћеш да знаш: јесам. Све је то ништа, брате мој, што си ми сад испричао. Видео сам ја још боље мајсторе. Каква им је бургија не знам, тек они њиховом бургијом пробушише читаву автономију, па однеше лепо народу читаву беочинску кају... И каквих тричавих четрнаест жандарма, него их је гледала власт из читаве државе, па ни једном не би ништа. А, јесу ли то мајстори?!

Окрете се и оде.

Румљанин гледа за њим, врти главом и вели три пута: »Хм, хм, хм!«

Кад човек иде на збор, баш може чути свашта.

—ша.

Вести из места и са стране.

Ко гази автономне уредбе? У последњем извештају „устарабарске“ конзисторије бачке читамо, да је избор пароха у Бајши потврђен. Међутим ни у једном конзисторијалном извештају нисмо читали да су кандидати утврђени, да је избор наређен и конзисторијални заступник одређен, који ће при избору присуствовати. Црквена скупштина дознав с приватне стране, ко је компетовао — јер је ова последња седница требала то све учинити -- састане се једног дана и изабере себи пароха и извести конзисторију. Конзисторија као виша власт, која треба да пази, да се закони врше, пошто овај избор није законито текао, требала је тај избор поништити, јер није обављен, као што то налаже превишњи краљевски рескрипт П. одсек Г. §§. 57, 58, 59, 60. А шта је она урадила?... Она место да ту незаконитост осуди и црквену скупштину упути на законитост, она против одобрава ту незаконитост, јер потврђује тај незаконити избор. Нек сад кажу „Српски Сион“ и „Браник“ ко подржава незаконитост. Да ал' у тој су седници седели „Браниковци“ „старе саборлије“ и „правници“, који једини знају дух автономије и који су позвани да тумаче автономне уредбе!! А и где би радикалски „учитељи“ и „кодификатори автономије босанско-херцеговачке“ знали, како треба обавити један законит избор пароха. Од оваке управе, каква је сад на челу бачке дијецезе, дочекаћемо још и више што; зато црквене скупштине на ноге не оклевајте већ потпомажите праведну молбу новосадске црквене опћине, да се што пре сазове сабор, да се не би овако више шта догађало и недајте се заваравати од „лажних родољуба“ којима то не иде у интерес.

Смета им српска застава. Поводом педесетогодишњег славља владаревог, на српској цркви и црквеној згради у Загребу међу аустријском (црно жутом) и хрватском заставом беше истакнута и српска застава. Но три полицајска чиновника на виши налог дођоше и скинуше својом руком српску заставу са српске куће и цркве. По себи се разуме да је овај незаконити чин изазвао велико огорчење међу Србима. Као разлог за оправдање свога поступка навела је полиција, да је српску заставу зато скинула, што би настали изгреди због ње. Ово није првина да се поступа тако са српском заставом и напада на српску цркву и српску опћинску зграду. Жалосно је што Хрвати не могу да поднесу ништа што је српско, но још је жалосније да „српски клуб“ у троједничком сабору мирно гледи и подноси, шта се са његовим светињама ради. Српска академска омладина у Загребу, огорчена због ове најновије повреде српског права одржала је збор, на коме је донела ову резолуцију: Српска академска омладина загребачка скупљена дне. 2. децембра 1898. поводом флагрантне повреде нашег права, да смемо истаћи нашу народну заставу, а почињене тим, што се српска народна застава истакнута пригодом прославе јубилеја Његова Величанства краља Фрање Јосифа I. на цркви и на црквено-општинској згради у Загребу, морала са тих зграда скинути на „виши налог“ — најодлучније протестује против те очите повреде нашег права, жалећи, што то природно већ право нашег народа није узакоњено; протестује тим више и оправданије, што није видила ни најмањег повода том вишем налогу, будући да није било никаквих демонстрација, а да их је и било, требало би у свакаком случају најжешће осудити очито узмицање права пред страхом од нахушкане светине, што се у новије доба врло често догађа, да се учине илузорним наша права као једног политичког народа. Омладина позива с тога све јавне факторе срп. народа, да против те повреде најодлучније устану и траже за ову увредљиву повреду нашег права достојну задовољштину.

Српски женски завод у Будимпешти. Ми смо у једном од прошлих бројева донели позив Српкиња из престонице, у ком позивају Српкиње да им се придруже, те да оснују један завод, којим би се омогућило, да наше српске кћери стеку вишу образованост. Српкиње, које су на позиву потписане, одржале су у Пешти у Текелијином заводу збор, и решиле су, да позову српску интелигенцију да их потпомогне, да остваре своју замисао. Смер тога завода био би, да се омогуће српске ћерке, да могу посећивати коју вишу женску мађарску школу у престоници, те стекле савремено васпитање. — Судећи по лепо посећеном збору и одушевљењу, које је владало свима српским мајкама и женама на збору женских задруга у Новом Саду, држимо, да позив Српкиња из престонице неће наћи одзива међу српским образованим женскињем.

Укидање вересије. Читамо у вршачком „Српству“: „Застава“ је недавно изнела предлог, како да се укине новинарска вересија. Треба сви листови да уведу ово правило: лист да шаљу само онима, који претплату пошљу, као што раде сви страни листови. Без разлике требају сви листови овом предлогу да се прикључе и новинарска ће се вересија у брзо укинути. Крајње је време, да се ово учини. И ми се овоме предлогу од срца придружујемо. О новој години требају сви листови на челу листа да штампају ову поруку: „Изјављујемо, да смо од нове године укинули вересију. Когод нам пошље у напред претплату, слаћемо му лист, ма и на његову поруџбину нека сматра да смо му га поклонили; обвезујемо се, да нећемо ни од кога искати заосталу претплату за текућу годину ни у листу, ни преко писма, ни преко суда.“ Боље да и не излази лист, него да непрестано кука, како га убија вересија. Нашим претплатницима нека ово послужи као путоказ.“ — „Школски Одјек“ је такође пристао на то, да од нове године укине вересију на овај начин. До сад су се обвезали да ће ово учинити: „Застава“, „Бачванин“, „Србадија“ „Грађанин“, „Српство“ и „Школски Одјек“ — Надамо се, да ће се овом нашем покрету придружити сви наши листови, а који лист то не учини, нека се бар не тужи више на претплатнике. Јер та ствар не стоји до претплатника, него до листова.

Аустријска пошта не да у Црну Гору. „Слобода“ лист америчких Срба, што излази у Сан-Франциску у своме уводном чланку тужи се, што је аустријска пошта не пропушта у Црну Гору. Не чуди се, што јој Аустрија не да приступа у своје покрајине, јер „Слобода“ живо прати српске ствари. Но крваво јадикује, што јој Аустрија забрањује улаз и у Црну Гору. То право она је незаконито присвојила и тиме љуто вређа међународни поштански уговор Ми са своје стране примећујемо, да се ово не дешава само „Слободи“ већ и „Застави“ и другим европским листовима, који независно пишу о српским стварима. Црна Гора је у првом реду позвана, да као независна држава учини сходне кораке и дође до свог права. Она би требала да се потужи међународном поштанском конгресу, и нема сумње, да би онда аустријска пошта морала пропустити све листове, што иду за Црну Гору.

Расправа у Спљету. Читамо у „Српском Гласу“: Казнена расправа против М. ефендије Спахића и уредника Фабриса, ради познатих чланака у „Dubrovnik“-у, била је прошле суботе пред поротничким судом у Спљету, те је истог дана довршена решењем обадва оптуженика сваке кривње. Поротници су једногласно на задата им питања одговорили: „не“. Спахића је бранио адвокат Др. Смодлака, а нашег дубровачког колегу Др. Игњатије Бакотић, који је, цртајући у својој обрани садашње стање у Босни-Херцеговини, више пута прекидан од председника и позиван на ред.

Србин руски пуковник. У Београду се ово дана бавио г. Живојин Миловановић, пуковник руског 38-ог пешадиског пука. Он је примљен у подужу аудијенцију од краља Александра. — Г. Живојин Миловановић отишао је као младић у Русију пре 39 година и тамо је ступио у војску. Родом из Великог Градишта и зажеливши се родбине и завичаја он сада први пут долази из Русије у Србију. Говори добро српски, воли свој народ и своју постојбину и врло је срећан, што је доживео да поново види своју милу домовину.

Најновије вести.

Министар Хрватске и Славоније Јосиповић, поднео је оставку. Ово је изазвало велику сензацију у политичким круговима а нарочито за то, јер је оставку образложио тиме, што не може да буде министар под ванзаконитим приликама, које ће наступити. Још веће изненађење проузроковала је вест, да ће у Троједници сметати ванзаконитом стању, јер држе, да само уставно стање може бити подлога одношају између Угарске и Троједнице.

Књижевност и уметност.

Лирски интермецо. Песме Хајнриха Хајнеа у преводу Алексе Шантића. Друго попуњено, поправљено, и илустровано издање с приказом Марка Цара. Издање и штампа књижарнице Пахера и Кисића у Мостару. Цена 45 нов. Марко Цар рече у приказу своме: „. . ако си икад — читаоче — љубио ил' ако те сада љубав мори, а ти расклопи ову малу књигу; у њој ћеш наћи дивнијем језиком исписано све што ти је душа гледала а срце осјећало, и у том красном перивоју, по ком цвјетају мајске руже и жуборе милогласни славуји, назрећеш сама себе и своје злато, назрећеш она два вјечита, али увијек млада створа, што од искона одигравају једну, једну те исту глуму, но ко а не може никако да остари. .“ Јест, читаоче, ако си у оним годинама кад ти је крв усијана. Али ако као зрео човек читаш ову књигу видећеш да у њој није скупљен баш сав скоруп лирике, да богатство израза није баш овде нашло главно своје језгро, и да и овде као и свугде може да утиче доста лично расположење критичарево. Нема сумње да су песме лепе, али тек не у тој мери да и најстрожији Србин оцењивач може доћи у екстазу кад их прочита. Јер српско песништво заиста има много мекших, лакших, стварнијих лирских песама. Лепо је да је и ово српска књига добила и у добром преводу — и ако је превод требао бити израђен са мање песничке слободе на појединим местима — али тек не можемо их тако од прве речи ставити у прочеље, као нешто што још нисмо сретни били да имамо. Истина то није нико ни захтевао, али напојмо се прво са нашег бистрог врела песничког, а лако ћемо за ово.

М.

*

Разорено гнијездо. Приповијетка из Мостара од Свет. Ћоровића. Издање и штампа књижарнице Пахера и Кисића у Мостару 1898. Цена 46 нов.

Из живота наше српске браће Мухамедоваца мало имамо писаног. Бранислав Нушић и сад ево Ћоровић, дају нам то. У „Разореном гнијезду“ добра је тенденција самосвест Мухамедоваца и антипатија према Османлијама, борба млађег нараштаја против застарелих назора остарине у тој ствари, и касније признање остарине да омладина заиста има право, што у осталом ретко бива. Као циљ ових тенденција треба да буде остварено неко дело, а то дело изабрао је Ћоровић да буде Али пашина буна. Овај део је доста на пречац изведен. У књизи има добро приказаних типова, лепим и лаким језиком оцртаних слика, које на читаоца пријатно утичу. Ако и није сва радња у приповетци заокружена свугде потпуно, ствар је лепа и вреди да се чита. Ћоровић је млад човек и што у писању није свладао већ сад, свладаће касније, а кад умемо с правом осуђивати она страна „ишчадија“ која се у нашу књижевност преносе, тим пре треба да крчимо пута овакој приповетци, која то и по смеру своме, па доста и по обради заслужује.

М.

Трговина.

НОВИ САД, 24. новембра. Пшеница прве квоће фор. 9·50—60 н. Пшеница средња ф. 9·30 до 40 нов. Пшеница лакша роба ф. 9·10—20 нов. Наполица ф. 8·30 –50 нов. Јечам нови ф. 5·50—60 Зоб ф. 5·20—20. Кукуруз у зрну нови ф. 4·——— нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор. дебела чађена 62 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	36—37 нов.	живе мере
„ средњи . .	34—35 нов.	
„ лаки . . .	30—32 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—32 нов. по клгр.
Јагњци	— — фор. по пару.
Овци .	8—12 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

23 новембра било је	1·25 мет.
24. новембра било је	1·29 мет

Ред вожње на жељезници.

Оријент Експрес	Особни воз	Брзи воз	Особни воз		Будимпешта-Земун-Београд и натраг		Оријент Експрес	Брзи воз	Особни воз	Особни воз
12·20	7·35	2·40	10· 0	полази	Будапешт	стиже	12·30	1·5	7·35	7·5
	7·49	2·51			Будапешт-Ференцв.			12·55	7·22	6·49
	7·54				Будапешт-китире				7·13	6·34
	8·1				Ержебетфалва				7·6	6·26
	8·10				Шорокшар				6·56	6·14
	8·20				Харасти				6·44	5·57
	8·29				Такшонь				6·34	5·46
	8·38				Дунаваршањ				6·20	5·31
	8·59	3·29			Лацхаза			12·13	6·3	5·7
	9.17	„			Демшед				5,45	4·39
	9·35	3 48			Кун-Ст.-Миклош-Таш			11·5	5·29	4·16
	9·52	„			Нађалаш				5·12	3·55
	10·7	4·7			Сабадсалаш			11·33	4·59	3·34
	10·18	4·15	1·09		Филипсалаш			11·25	4·52	3 03
	10·31	„			Пуста ст. Имре				4·37	2·49
	10·44	4·31			Ченгед				4·26	2·34
2 07	11 —	4·40	1·53	стиже	Киш Кереш	полази	10 44	11·1	4·12	2·10
2·12	11·10	4·47	2·1	полази	Киш Кереш	стиже	10·35	10·54	4·02	1·59
	11·26	„			Вадкерт-Таулар				3·49	1·40
	11·58	5·16			Халаш			10 27	3·25	1·6
	12·24	5·38			Киш Салаш			10·9	2·57	12·20
	12·44	„			Келебија				2·38	11 52
3·14	1·—	5·57	4·09	стиже	Суботица	полази	9·38	9·46	2·20	11·26
3·21	1·47	9 9	5·40	полази	Суботица	стиже	9·33	9·34	1·46	10·53
	2·11	„			Чантавир				1·21	10·23
	2·34	6·41			Топола			9·2	1·02	10·1
	2·57	6·58			Хеђеш-Фекетехеђ			8·45	12·33	9·30
	3·16	7·11			Врбас-Кула			8·33	12·15	9·12
	3·34	7·26			Ст. Кер			8·19	11·38	8·47
	3·51	„			Кисач				11·16	8·02
4·58	4·14	8·3	8 29		Нови-Сад		7·57	7·50	11.07	7·42
	4·25	8·9			Петроварадин град			7·38	10·53	7·35
	4· 2	„			Петроварадин				10·43	7·29
	4·41	8·20			Карловци			7·28	10·43	7·19
	5·03	„			Чортановце				10·26	7·1
	5·10	8 38			Бешка			7·1	10·18	6·53
	5·25	8·49	9·42	стиже	Индиа	полази		6·57	10.01	6 19
	5·34	8·54	9 52	полази	Индиа	стиже		6.52	9·51	5·59
	5 46	9·—			Ст. Пазово			6·42	9·35	6·11
	5·58	„			Ново Пазово				9 22	5·58
	6·9	„			Батајница				9·11	5·46
6·10	6·32	9·35	10·51	стиже	Земун	полази	6·34	6·11	8 50	4·56
6·12	6·55	9 50	11 12	полази	Земун	стиже	6·33	5·40	8·16	4·26
6·20	7·5	10·—	11·22	стиже	Београд	полази	6·25	5·31	8·05	4·15
					Суботица-Баја.					
	1·00	5·57	4·09	стиже	Суботица	полази		11·26	9·46	2 20
	4·56	9·08	8·40		Баја			7·25	7··2	10·50
	3·42	7 46	7·01		Сегедин-Рокуш			8·43	8·10	11·56
	5·37	11·12	9·44		Даљ			5·45	4·00	9·05
	6·31		9·06	полази	Ст. Бечеј				4·48	
	4·48	2·05			Ст. Бечеј	стиже				6·31
	9·45		5·45		Даљ					5·37
	11·56	4·43	2 27		Сегедин-Рокуш			12·18	11·25	3·42
	10.50				Баја					4·56
					Нови Сад-Баја.					
		7·56		стиже	Нови Сад	полази		8·02		
		1· 5			Баја	стиже		1·15		
					Инђија-Винковци.					
	5·25	8·49	9·42	стиже	Инђија	полази		6·19	5·57	10·01
	9 38	4·48	6··0	стиже	Винковци	стиже		9·38	10·54	6·10

СВАКОГ УТОРНИКА И ПЕТКА

СВАКОГ ВТОРНИКА И ПЕТКА.

*) Подвучени сати значе ноћно време од 6 сати у вече до 6 сати ујутру.

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

НАЈВЕЋА НАКЛАДА СРПСКИХ
КАЛЕНДАРА
ЗА ГОДИНУ 1899.
ШТАМПАНИХ У **50.000** ЕКЗЕМПЛАРА
који сада из штампе изађоше и разашиљу се:

ЦЕНА 50 НОВЧИЋА

Годишњица	35 н.
Застава	33 н.
Велики Србобран . . .	30 н.
Ружица	20 н.
Новосађанин	20 н.
Босанац	20 н.
Орлић	20 н.
Сремац	20 н.
Црногорац	20 н.
Ласаа	20 н.
Босанско херцеговачки календар	30 н.
Џепни мали календар .	12 н.
Зидни календар	30 н.

Препродавцима за готов новац дајемо **33½%** попуста.

Нове добре комисионаре примамо.

Нови Сад, 10. октобра 1898. год.

С поштовањем

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

517 5—

ОГЛАСИ.

STANDARD
ЖИВОТ ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО
ЦЕНТРАЛА: EDINBURGH
ОСНОВАНО 1825. ГОДИНЕ.
ФИЛИЈАЛА ЗА УГАРСКУ: BUDAPEST, Fürdő-utcza 4.

Годишње примање — — — круна	27,500.000
Објављене честице на добит — „	150,000.000
Имаовина — — — — — „	200,000.000
Исплаћене посмртнице — — „	450,000.000

Значајније олакшице Standard-полице:

Потпуна сигурност. Мала премија. Слободна светска вредност полице. Одржање у крепости осигурања при нетачној уплати премија. Правоваљаност неда се порећи. Безусловна исплата у самоубијствима после једногодишње уплате. Слободно осигурање у ратним случајевима, који припадају ландштурму.

Тарифа за премије стоји на расположењу.

Главно заступство у **Новом Саду:**

БЕРНАТ ФИШЕР. 568 2—2

8597 / T. k. 98. szám.

Árverési hirdetményi kivonat.

Az ujvidéki kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közkirré teszi, hogy a kiszácsi-segélyző és fogyaktási egylet végrehajtatónak Urbán János végrehajtás szenvedő elleni 33 frt. 07 kr. tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyben a kiszácsi 700 sz. tjkvben A I. (674—675) hr. 521. ö. i. sz. alatt foglalt a Urbán János, s kisk. Urbán Ancsa s Juzsa neveisalo, — az 1881. évi LX. tcz. 156. §-a alapján egéseben elarvereserendö ingatlanna az árverést 456 frt. azonnal megállapitot kikialtási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlan — az 1898. évi Deczember hó 10. napján d. u. 3 órakkor kiszács községháznal megtartandó nyilvános árverésen a megállapitott kikiáltási áron alól is eladatni fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10% vagyis 45 frt. 60 kr. készpésben, vagy az 1881. LX. tcz. 42. §-ában jelzett évfolyammal számitott és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazság ügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes érték papirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170 § a értelmében a bánatpénznek a biróságnál elöleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü ellismervényt átszolgáltatni.

Kelt Ujvidéken a kir. törvényszék mint tkvi hatóságnál 1898. évi octócer hó 4-án.

Kühnel,
kir. trvszéki biró.

573 1—1

А. РАБШТЕРНА
СИНОВИ
НОВИ САД.

ПЕЦИВО
ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ
565 СИРЋЕТА И ЕСЕНЦИЈЕ 2—
ФАБРИКА.
Разашиљемо по жељи ценовнике.

Напомена.
Од 1. јануара 1899. г. имаће се регална точарина код нас намирити, односно ми сами ту точарину за наше штоване муштерије наплаћујемо.

Свака срећка игра у сви 6 разреда
БЕЗ ДОПЛАТЕ.

6 извлачења	6 извлачења

СРЕЋКЕ НОВИНАРА
ГЛАВНИ ЗГОДИТАК
у вредности од
КРУНА 100.000 КРУНА

5 по 20 000 круна и т. д. и т. д.

Предмети, који се добију откупљују се са 20% попуста

Цена срећке 1 круна.

Извлачење је безусловно већ 4. идућег месеца по нов. кал.

Срећке продаје:
ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД,
НОВОСАДСКА ШТЕДИОНИЦА
и АДМИНИСТРАЦИЈА „ЗАСТАВЕ“
553 5—10 У НОВОМ САДУ.

ПО ЈАКО СНИЖЕНИМ ЦЕНАМА
ЈЕФТИНА ЗЛАТНА И СРЕБРНА РОБА
ПОДЕСНА ЗА ПОКЛОНЕ
8 БОЖИЋУ И НОВОЈ ГОДИНИ
РАСПРОДАЈЕ
АДОЛФ ЕКФЕЛД
У НОВОМ САДУ
главна улица број 13. у кући Браће М. Поповића.
400 11—20

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.